

Sygn. akt I UK 154/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)
SSN Jolanta Frańczak
SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania E. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 czerwca 2018 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 24 listopada 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy w G. Ośrodek
Zamiejscowy w R. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w
R. z dnia 10 września 2015 r. w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu E. S.
prawo do emerytury od dnia złożenia wniosku.

W sprawie ustalono, że ubezpieczony w dniu 11 sierpnia 2015 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury. Na dzień 1 stycznia 1999 r. organ rentowy uwzględnił łącznie: 24 lata, 11 miesięcy i 17 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 21 lat i 3 miesiące pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Na podstawie akt emerytalnych i osobowych ubezpieczonego, świadectwa ukończenia szkoły, zeznań świadków: E. B. i H. B. oraz zeznań ubezpieczonego, Sąd Okręgowy ustalił, że po tym, jak z dniem 10 maja 1980 r. ubezpieczony został zwolniony z ZEW S.A. w R. podjął on zatrudnienie w gospodarstwie rolnym E. B. położonym w B. i pracował w nim w okresie od 11 maja 1980 r. do końca października 1980 r. Wcześniej ubezpieczony oraz jego ojciec pomagali w pracy w tym gospodarstwie.

E. B. (kuzynka matki ubezpieczonego) była właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni ponad 3 ha, położonego w B. w powiecie r., które prowadziła razem z mężem H. B. Małżonkowie pracowali zawodowo (nauczycielka, kierowca), prowadzili swoje gospodarstwo rolne oraz pomagali w uprawie roli należącej do rodziców H. B. Ubezpieczony w spornym okresie zamieszkiwał w domu B., stołował się tam, korzystając z posiłków przygotowywanych przez matkę E.B. Ubezpieczony pracował przy obrządce zwierząt, wykonywał różne prace polowe, co zajmowało mu co najmniej 5-6 godzin dziennie. Z dniem 20 listopada 1980 r. ubezpieczony ponownie zatrudnił się w ZEW R.

Sąd Okręgowy, powołując się na treść art. 10 ust. 1 i art. 184 w związku z art. 32 i 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.; dalej ustawa emerytalna) § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) i stwierdził, że ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, po zaliczeniu pracy w gospodarstwie rolnym E. B. do wymaganych 25 lat ogólnego stażu.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 24 listopada 2016 r. oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku.

Sąd podkreślił, że organ rentowy podnosił jedynie to, że nie można ubezpieczonemu uzupełnić stażu emerytalnego o okres pracy w gospodarstwie rolnym małżeństwa B., gdyż nie można go uznać za domownika w rozumieniu art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2336 ze zm.), a także z tego względu, że nie wykazano, aby małżonkowie B. byli w spornym okresie rolnikami i opłacali w tym okresie składki na ubezpieczenie społeczne rolników. Sąd Apelacyjny uznał powyższe zarzuty za całkowicie chybione. Przypomniął, że art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej nie stawia wprost innych wymagań, jakie należy spełnić w zakresie warunków pracy w gospodarstwie rolnym. W szczególności, przepis ten - wbrew temu, co twierdzi organ rentowy - nie uzależnia możliwości potwierdzenia takiego okresu od tego, czy właściciel gospodarstwa rolnego, u którego pracował ubezpieczony, miał status rolnika oraz czy opłacał składkę na ubezpieczenie społeczne rolników bądź czy pracującego w gospodarstwie można uznać za domownika, w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, niecelowe jest odwoływanie się przy ocenie, czy będąca udziałem ubezpieczonego w spornym okresie praca w gospodarstwie rolnym kuzynki matki ubezpieczonego stanowiła pracę, o której mowa w art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej, do definicji domownika zamieszczonej w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników. Omawiany przepis nie jest bowiem wyraźnie adresowany do osób objętych ubezpieczeniem społecznym z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym (domowników) ani do osób zatrudnionych w gospodarstwie rolnym na podstawie umowy o pracę (pracowników), regulując kwestie stażu emerytalnego wymaganego od innych ubezpieczonych niż rolnicy. Żadnego znaczenia dla uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym nie ma zatem: status osoby bliskiej rolnikowi, zamieszkiwanie w gospodarstwie rolnym, jak i to, czy praca była wykonywana stale, czy tylko sezonowo (np. w czasie wakacji), podobnie, jak i to, czy praca w gospodarstwie stanowiła dla danej osoby główne źródło utrzymania bądź to, czy rolnik, u którego ta osoba pracowała, opłacał składkę na ubezpieczenie społeczne rolników. Warunkiem wystarczającym dla uznania spornego okresu pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym małżonków B. było jedynie wykazanie, że praca w gospodarstwie była świadczona

stałe i co najmniej w wymiarze czasu pracy określonym w art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej (w połowie pełnego wymiaru czasu pracy) - co zostało przez Sąd ustalone.

Organ rentowy zaskarżył ten wyrok skargą kasacyjną, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 184 w związku z art. 10 emerytalnej, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przez przyjęcie, że ubezpieczony spełnia przesłanki nabycia prawa do emerytury w szczególności warunek 25 letniego okresu składkowego i nieskładkowego uzupełnionego o okres pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia w okresie od 11 maja 1980 r. do 31 października 1980 r.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną ubezpieczony wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1 ust. 1-2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 24, poz. 133 ze zm.), obowiązującej od 1 stycznia 1983 r. do 31 grudnia 1990 r., ubezpieczenie społeczne rolników indywidualnych, obejmowało rolników wraz z ich domownikami, prowadzących gospodarstwa rolne. Dopiero ta ustawa wprowadziła w art. 2 pkt 2 pojęcie domownika, przez co rozumiano członków rodziny rolnika i inne osoby pracujące w gospodarstwie rolnym, jeżeli pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, ukończyły 16 lat, nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów, a ponadto praca w gospodarstwie rolnym stanowiła ich główne źródło utrzymania. W art. 15 ust. 2 pkt 3 tej ustawy uzależniono też prawo do świadczeń przewidzianych ustawą dla domownika od opłacania za niego składki na ubezpieczenie społeczne rolników. Dopiero zatem od dnia wejścia powyższej ustawy objęto rolniczym ubezpieczeniem społecznym domowników rolnika. Artykuł 10 ust. 1 ustawy emerytalnej dotyczy okresu poprzedniego, w którym okres pracy domownika rolnika w gospodarstwie rolnym nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników i nie rodził żadnych skutków w sferze prawa ubezpieczeń.

Jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 stycznia 2017 r., I UK 491/15 (LEX nr 2242375), z mocy art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, uwzględniane są okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego, za które opłacono

składki przewidziane w odrębnych przepisach, co oznacza, że w powszechnym stażu ubezpieczeniowym podlega uwzględnieniu okres ubezpieczenia społecznego rolnika, który wywiązał się z obowiązku składkowego przewidzianego w przepisach obowiązujących w okresie, w którym przypada to ubezpieczenie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2006 r., I UK 73/06, LEX nr 288989). Z kolei wynikiem rozwiązań przyjętych w art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, a obecnie art. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jest - począwszy od 1 stycznia 1983 r. - uzależnienie zaliczenia pracy domownika w gospodarstwie rolnym jako okresu uzupełniającego od opłacenia za niego przez rolnika składki na ubezpieczenie społeczne rolników (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II UKN 230/98, OSNAPiUS 1999 nr 20, poz. 657). Tak więc zasadniczo uwzględnia się - jako uzupełniające - okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników i opłacania składek na to ubezpieczenie, a tam, gdzie system ubezpieczenia społecznego rolników jeszcze nie funkcjonował lub nie obejmował wszystkich osób zatrudnionych w gospodarstwie rolnym i obecnie podlegających temu systemowi, przepisy art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy emerytalnej pozwalają na zaliczenie - jako składkowych - okresów prowadzenie gospodarstwa rolnego przed dniem 1 lipca 1977 r. (tj. przed wejściem w życie ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin - Dz.U. Nr 32, poz. 140) i pracy w gospodarstwie rolnym przed dniem 1 stycznia 1983 r. (tj. przed wejściem w życie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin). W judykaturze dominuje pogląd, że o uwzględnieniu przy ustalaniu stażu ubezpieczeniowego uprawniającego do świadczeń emerytalno-rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składek na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 r.) przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej domownika oraz w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1997 r., II UKN 96/96, OSNAPiUS

1997 nr 23, poz. 473; z dnia 13 stycznia 1998 r., II UKN 433/97, OSNAPiUS 1998 nr 22, poz. 668; z dnia 13 listopada 1998 r., II UKN 299/98, OSNAPiUS 1999 nr 24, poz. 799; z dnia 18 lutego 1999 r., II UKN 491/98, OSNAPiUS 2000 nr 8, poz. 324, notka; z dnia 9 listopada 1999 r., II UKN 190/99, OSNAPiUS 2001 nr 4, poz. 122, notka; z dnia 3 grudnia 1999 r., II UKN 235/99, OSNAPiUS 2001 nr 7, poz. 236, notka; z dnia 10 maja 2000 r., II UKN 535/99, OSNAPiUS 2001 nr 21, poz. 650; z dnia 12 maja 2000 r., II UKN 538/99, OSNAPiUS 2001 nr 21, poz. 651; z dnia 27 czerwca 2000 r., II UKN 612/99, OSNAPiUS 2002 nr 1, poz. 21, notka; z dnia 3 lipca 2001 r., II UKN 466/00, OSNP 2003 nr 7, poz. 186; z dnia 8 marca 2001 r., II UK 305/10, LEX nr 852557; z dnia 22 stycznia 2003 r., II UK 51/02, OSNP 2004 nr 7, poz. 127; z dnia 19 marca 2010 r., II UK 249/09, LEX nr 599773 i z dnia 28 czerwca 2013 r., I UK 24/13, OSNP 2014 nr 4, poz. 61). Podkreśla się, że celem wprowadzenia uregulowania przewidzianego w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej było stworzenie możliwości zaliczenia do stażu ubezpieczeniowego uzupełniająco okresów pracy w gospodarstwie rolnym domowników przed dniem 1 stycznia 1983 r. Zaliczenie tego okresu pracy, jako okresu składowego, mimo braku opłacenia składek na ubezpieczenie rolnicze, pozwoliło traktować tę kategorię ubezpieczonych jednakowo - zarówno przed, jak i po wejściu w życie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin. Jak zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lipca 2001 r., II UKN 466/00 (OSNP 2003 nr 7, poz. 186), wydanym na gruncie mającego podobne brzmienie do art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej art. 5 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.; dalej ustawa rewaloryzacyjna), przepis ten nie zawiera definicji prowadzenia gospodarstwa rolnego ani definicji pracy w gospodarstwie rolnym. Jednakowe traktowanie okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z okresami, kiedy ubezpieczenie to nie funkcjonowało, oznacza, że przepis dotyczy prowadzenia gospodarstwa rolnego i pracy w nim na takich zasadach, na jakich zostało ono objęte ubezpieczeniem społecznym rolników. W przepisach regulujących ubezpieczenie społeczne rolników należy szukać definicji gospodarstwa rolnego, osoby prowadzącej gospodarstwo rolne i osoby wykonującej pracę w gospodarstwie rolnym. Za

wymienione w art. 5 pkt 2 ustawy rewaloryzacyjnej, przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym uważa się okresy wykonywania pracy na takich warunkach, jakie po dniu 1 stycznia 1983 r. dawały podstawę do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników. W przywołanym wyroku Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że cała regulacja art. 10 ustawy emerytalnej nawiązuje do przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników i wyraźnie wyłącza możliwość podwójnego uwzględniania tego samego okresu ubezpieczenia do ustalania prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych z systemu powszechnego i rolniczego. Przepisy art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy emerytalnej, chociaż nie odsyłają wprost do przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, to operują datami istotnymi w punkcie widzenia tego ubezpieczenia. Dotyczą one osób, które w wymienionych okresach nie podlegały ubezpieczeniu społecznemu rolników z uwagi na to, że system taki nie istniał (rolnicy przed 1 lipca 1977 r.) lub nie obejmował danej kategorii podmiotów (domownicy przed 1 stycznia 1983 r.), ale po datach wskazanych w art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy zostały tym systemem objęte.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie stanowisko to podziela, aprobuując argument, że nie do przyjęcia jest teza, aby art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej objęte zostały osoby, które nie były domownikami rolnika, i wobec których - wraz z nadejściem daty 1 stycznia 1983 r. - nie nastąpiła zmiana ich statusu prawnego z niepodlegających na podlegające rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu. Przepis art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej nie tworzy jakiejś nowej grupy „nie-domowników”, którzy do 1 stycznia 1983 r. pracowali w gospodarstwie rolnym. Jeśli już taką grupę można wyodrębnić, to kwalifikacja ich pracy możliwa jest w oparciu o inny przepis ustawy emerytalnej - art. 6 ust. 2 pkt 1, gdyż, zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, dla uznania okresu zatrudnienia wykonywanego przed wejściem w życie ustawy emerytalnej za okres składkowy w rozumieniu art. 6 ust. 2 tej ustawy, nie jest wymagane wykazanie przez osobę ubiegającą się o emeryturę lub rentę opłacania przez pracodawcę składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne (zob. np. przywołany wyżej wyrok z dnia 28 lutego 1997 r., II UKN 96/96 czy wyroki z dnia 6 kwietnia 2007 r., II UK 185/06, OSNP 2008 nr 9 - 10, poz. 143 oraz z dnia 7 marca 2017 r., III UK 84/16, LEX nr 2278301), pod warunkiem

oczywiście wykazania istnienia stosunku pracy. W konsekwencji Sąd Najwyższy nie podziela poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z dnia 6 stycznia 2010 r., I UK 246/09 (LEX nr 1483963) o niedopuszczalności stosowania (przez analogię) wobec osoby, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach, kryteriów objęcia ubezpieczeniem domowników rolnika na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz art. 2 pkt 2 poprzedzającej ją ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin.

Uzasadniony jest zatem zarzut art. 184 w związku z art. 10 ustawy emerytalnej, przez przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że nie ma podstaw do odwoływania się do definicji domownika zamieszczonej w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników przy ocenie, czy będąca udziałem ubezpieczonego w spornym okresie praca w gospodarstwie rolnym kuzynki matki ubezpieczonego stanowiła pracę, o której mowa w art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej. Stanowi to podstawę do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w celu ustalania, czy ubezpieczony może zostać uznany za domownika.

W tym kontekście zaznaczyć należy, że przywołane wyżej orzecznictwo sądowe, uznając, że praca w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia powinna odpowiadać czynnościom domownika, przyjmuje łagodniejsze kryteria pracy domownika określone w art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a nie dalej idące wymagania objęcia pojęciem domownika określone w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, który wymagał w szczególności, aby praca w gospodarstwie rolnym stanowiła główne źródło utrzymania domownika. Przypomnieć przy tym należy, że przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 marca 1983 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz.U. Nr 21, poz. 94 ze zm.) dookreśliły, że domownik pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym, jeżeli zamieszkuje na terenie gospodarstwa rolnego lub w bezpośrednim jego sąsiedztwie; praca domownika w gospodarstwie rolnym stanowi główne źródło utrzymania, jeżeli nie osiąga dochodów z innych źródeł w

wysokości przekraczającej miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia obowiązującego w gospodarce społecznej; praca domownika w gospodarstwie nie stanowi głównego źródła utrzymania, jeżeli domownik kształci się w szkole ponadpodstawowej lub wyższej albo rolnik udowodni, że domownik jest inwalidą I, II lub III grupy, jeżeli jest całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym; nie uznaje się za domownika osoby niebędącej członkiem rodziny rolnika, jeżeli z charakteru wykonywanej pracy wynika, że powinna być ona zatrudniona na podstawie umowy o pracę.

Przepis art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowi, że ilekroć w ustawie jest mowa o domowniku - rozumie się przez to osobę bliską rolnikowi, która: ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie oraz stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy. Ustawa nie określa bliżej pojęcia „osoby bliskiej rolnikowi”. W orzecznictwie sądów przyjmuje się, że będą to osoby powiązane z rolnikiem więzami rodzinnymi, jak również osoby związane z rolnikiem więzami o charakterze emocjonalnym, pozostające w faktycznym związku, np. w konkubinacie. (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 30 września 2016 r., III AUa 736/16, LEX nr 2174883 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 31 maja 2017 r., III AUa 825/16, LEX nr 2375005). Pogląd ten jest trafny, uwzględnia bowiem specyfikę stosunków wiejskich opierających się na tradycyjnych więziach rodzinnych i *quasi* rodzinnych. Osoby bliskie rolnikowi to osoby mające z rolnikiem takie więzi osobiste, które wyjaśniają przyczynę wykonywania pracy na rachunek rolnika bez wynagrodzenia z tego tytułu. Za osoby bliskie rolnikowi można uznać przede wszystkim osoby zaliczane do członków najbliższej rodziny rolnika, a więc zstępnych (dzieci własne i przysposobione), wstępnych (rodzice) oraz rodzeństwo. Do osób bliskich może być także zaliczona osoba pozostająca w konkubinacie z rolnikiem, a także inna osoba (np. macocha, pasierb czy dziecko przyjęte na wychowanie - także nieformalnie), która z powodu osobistych relacji łączących ją z rolnikiem (podobnych do tych, jakie łączą rodziców i dzieci, rodzeństwo) wykonuje nieodpłatną pracę w gospodarstwie rolnym.

Skarżący kontestuje też status ubezpieczonego jako osoby bliskiej rolnikowi

z tego względu, że „właściciele gospodarstwa rolnego nie mieli statusu rolników”. W tym kontekście zauważyć należy, że definicji gospodarstwa rolnego należy szukać w przepisach regulujących ubezpieczenie społeczne rolników. W okresie przed 1 stycznia 1983 r. aktem prawnym, na podstawie którego należało ocenić, czy E. B. posiadała gospodarstwo rolne, było rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych, uznające w okresie do 31 grudnia 1971 r. za gospodarstwo rolne grunt (nieruchomość rolną) o powierzchni powyżej 0,2 ha (§ 1 ust. 2 rozporządzenia), a w okresie po 31 grudnia 1971 r. - grunt (nieruchomość rolną) o powierzchni powyżej 0,5 ha (§ 1 ust. 3 rozporządzenia w brzmieniu nadanym przez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1971 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych, Dz. U. Nr 37, poz. 332 – zob. przywołany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2013 r., I UK 24/13). Z podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku, którą Sąd Najwyższy jest związany na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c., wynika, że E. B. była właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni ponad 3 ha, położonego w B. w powiecie r., które prowadziła razem z mężem H. B.

W skardze nie pada podnoszony wcześniej argument nieopłacania przez właścicieli gospodarstwa rolnego składek na ubezpieczenie społeczne rolników, zatem jedynie zasygnalizować należy, że opłacanie składek przez rolnika na własne ubezpieczenie społeczne nie jest warunkiem zaliczenia pracy w gospodarstwie rolnym na mocy art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej. Nieopłacanie składek na to ubezpieczenie nie pozbawiało statusu rolnika. W tym zakresie decydujące było prowadzenie gospodarstwa rolnego - zob. art. 1 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. Nr 32, poz. 140), następnie art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin. Jedyny skutek, jaki wywoływało nieopłacanie przez rolnika składek na własne ubezpieczenie (najpierw na fundusz emerytalny rolników, później na Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników) to brak prawa

do emerytury lub renty (art. 2 ust. 1 pkt 3 i 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin, art. 15 ust. 1 pkt 2 i art. 16 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.